

Handläggare
Birgitta Andersson
Telefon: 0850828445

Till
Fastighetsnämnden
2021-06-22

Krav för bilar i upphandling av transporttjänster i Stockholms stad

Remissvar

Förslag till beslut

1. Fastighetsnämnden godkänner och överlämnar kontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Fastighetsnämnden förklarar ärendet för omedelbart justerat.

Sammanfattning

Miljöförvaltningen föreslår att staden antar nya krav för fordon som gäller i upphandlingar som innefattar transporter. Kommunstyrelsen har remitterat upphandlingskraven (KS 2021/436) till fastighetsnämnden med flera.

Kontoret anser att de nya kraven på fordon för transporttjänster avseende spjutspets och avancerad nivå är höga. Fastighetskontoret tecknar idag ramavtal med olika entreprenörer som arbetar med avhjälpande underhåll och projekt samt mark- och snöröjningsentreprenörer som nyttjar lätta lastbilar som uppfyller kategori baskrav. Det kan finnas risk att höga krav på transporttjänster begränsa för mindre entreprenörer att uppfylla upphandlingskraven.

Kontoret kommer att ställa krav på fordon beroende på vilken typ av ramavtal/tjänst som kommer att avropas eller upphandlas. Om uppföljningsarbetet med det totala transportarbetet och andel nyttjande av miljöfordon ska bli möjligt att genomföra, är det viktigt att staden hjälps åt att arbeta fram kravmallar för inrapportering av uppgifter. För närvarande saknar kontoret både metodik och resurser för sådan uppföljning.

Ärendet

Bakgrund

Miljönämnden beslutade den 9 mars 2021 att hemställa till kommunfullmäktige att anta miljöförvaltningens förslag till krav för bilar i upphandling av transporttjänster. Kommunstyrelsen har remitterat upphandlingskraven (KS 2021/436) till fastighetsnämnden. Övriga remissinstanser är stadsledningskontoret, exploateringsnämnden, servicenämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, utbildningsnämnden, äldrenämnden, Farsta stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Norrmalms stadsdelsnämnd, Stockholms Stadshus AB, BIL Sweden, Biodriv Öst, Gröna bilister, Handelskammaren, Martin Solberg, Stockholm Business Region AB, Svenskt Näringsliv, Transportföretagen.

Miljöförvaltningen föreslår att staden antar nya krav för fordon som ska gälla i upphandlingar som innefattar transporttjänster. Genom stadens upphandlingar finns möjligheten att bidra till uppfyllelse av flera av miljömålen i miljöprogrammet och i klimathandlingsplanen. Dessa upphandlingskrav ska ersätta Stockholms stads tidigare miljöbilsdefinition.

Miljökraven för fordon föreslås i tre nivåer: *bas*, *avancerad* eller *spjutspets*.

Spjutspets omfattar fordon godkända för el, endast elfordon och bränslecellsfordon utan förbränningsmotor. Avancerad nivå omfattar fordon som uppfyller kriterierna för klimatbonusbilar enligt 5 § i förordning (2017:1334) om klimatbonusbilar eller fordon som kan drivas med fordonsgas, etanol eller andra gaser än gasol med skattegrundande utsläppsvärde om högst 190 gram koldioxid per kilometer. Här ställs krav på att fordonen tankar och kör med en hög andel förnybara drivmedel.

Bas omfattar fordon som har en utsläppsnivå som inte är behäftad med malus enligt vägtrafikskattelagen eller fordon som enligt uppgifter i Transportstyrelsens vägtrafikregister har ett skattegrundande utsläppsvärde (WLTP) på högst 150 gram koldioxid per kilometer enligt WLTP, förutsatt att fordonet är godkänt av fordonstillverkaren för HVO100. Till detta kommer krav på att fordonen är godkända för HVO100 och tankar och kör på HVO100 till hög andel. Lätta lastbilar upp till 3,5 ton och minibussar ska enligt uppgifter i Transportstyrelsens vägtrafikregister ha ett maximalt WLTP enligt något av följande alternativ:

215 gram koldioxid per kilometer *eller* 230 gram koldioxid per kilometer om fordonen är godkända av fordonstillverkaren för HVO100 eller annat biodrivmedel, (utöver fordonsgas, etanol eller annan gas än gasol) *eller* 290 gram koldioxid per kilometer om fordonet är godkänt för fordonsgas, etanol eller annan gas än gasol. Krav ställs i samtliga fall att fordonen tankas och körs med hög andel förnybara drivmedlet.

Som utgångspunkt ska alltid spjutspets eller avancerad nivå användas i upphandlingar, enligt den föreslagna upphandlingsstrategin. Där det är möjligt att laborera med olika procentsatser görs detta vid fördelning av fordonskrav. Nivån bas får endast användas när andra alternativ inte är tekniskt eller kommersiellt möjliga. För samtliga fordon gäller att de ska klara europaklass 6 eller bättre.

Synpunkter och förslag

Kontoret anser att de nya kraven på fordon för transporttjänster avseende spjutspets och avancerad nivå är höga. Fastighetskontoret tecknar idag ramavtal med olika entreprenörer som arbetar med avhjälpande underhåll och projekt (till exempel tekniker med företagsbil) samt mark- och snöröjningsentreprenörer som nyttjar lätta lastbilar. Dessa entreprenörer nyttjar idag främst fordon som tillhör kategori baskrav för lätta lastbilar. Det kan finnas risk att genom höga krav på transporttjänster försvåra för mindre entreprenörer att uppfylla upphandlingskraven.

Möjlighet finns i förslaget att anpassa exempelvis entreprenadupphandlingar med olika procentsatser i fördelning av krav för olika typer av fordon och transporttjänster. Men det mest avgörande är hur stor del av leverantörens uppdrag som är transporttjänster i en aktuell upphandling.

I konsultationen med Upphandlingsmyndigheten kring miljöförvaltningens tjänsteutlåtande framkommer att hur stor del av leverantörens transportuppdrag staden upphandlar i en aktuell upphandling är avgörande för hur höga kraven kan tillåtas vara. Detta kallas proportionalitetsprincipen och innebär att krav och villkor ska vara rimliga i förhållande till vad som upphandlas. Om däremot miljöpåverkan från transporter endast utgör en liten del av den totala miljöpåverkan är det mer rimligt att ställa krav på upphandlingsföremålet (varan eller tjänsten som ska utföras). Ofta är det rimligt att ställa miljökrav på både upphandlingsföremålet och transporten.

Inom staden har genomförts en rättsutredning avseende förutsättningarna att ställa miljökrav på transporter vid upphandling (denna bifogas i sin helhet, se Bilaga 1). I rättsutredningen konstateras att miljökrav på transporter kan ställas under förutsättning att kraven är kopplade till kontraktsföremålet och uppfyller kraven på att vara förutsägbara, proportionella och icke diskriminerande. För att vara förenliga med LOU och unionsrätten ska kraven också kunna kontrolleras effektivt. En bedömning av om det är förenligt med de upphandlingsrättsliga principerna att ställa miljökrav på transporter i en upphandling får göras från fall till fall.

Om uppföljningsarbetet med totala transportarbetet och andel nyttjande av miljöfordon ska bli möjligt att göra, är det viktigt att staden hjälps åt att arbeta fram kravmallar för inrapportering av uppgifter. Flertalet upphandlingar borde åtminstone ha haft krav på en fordonsförteckning som följs upp på årsbasis. Miljöförvaltningen kan möjligen bli samordnare för ett sådant uppdrag.

För närvarande saknar kontoret både metodik och resurser för uppföljning. Det gäller framför allt redovisning av entreprenörers transportarbete gällande fordonskontroll, bränsle och körsträckor. Här krävs vid varje fakturaunderlag återkommande krav på inlämnande av rapporter för samtliga fordon, när de har körts och vilket bränsle som använts. Månatliga sammanställningar ska göras av kontoret så att eventuella korrigeringar kan göras med entreprenören. Även stickprovskontroller ska genomföras för att kontrollera att angivna fordon verkligen brukas vid uppdrag. När entreprenören inte uppfyller kraven ska det finnas beskrivna åtgärder att ta till. Arbetet ställer med andra ord samma krav som på en economicontroller och kommer sannolikt innebära många arbetstimmar per vecka för att kontrollera att entreprenörer uppfyller ställda upphandlingskrav.

Slut

Bilagor

1. Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande *Krav för bilar i upphandling av transporttjänster i Stockholms stad*, daterat 2021-02-10 (Dnr 2020-12852)

- 1.1 Rättsliga förutsättningar att ställa miljökrav på transporter vid upphandling.

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Anders Kindberg, Fastighetsdirektör	2021-06-09
Carina Jonsson, Avdelningschef	2021-06-09